

9.9. Voorbeeld van argumenten voor en tegen SBO in het kader van een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) voor A (jongen, 11 jaar)

Overleg op school (ondersteuningsteam), begin groep 7

Aanwezig: ouders, intern begeleider (notulist), leerkracht, ambulant begeleider uit SO cluster 4, gezinsbegeleider van JGGZ (op nadrukkelijk verzoek van ouders) en trajectbegeleider (schoolpsycholoog, voorzitter). A wil zelf niet bij het overleg (of een deel daarvan) aanwezig zijn. Hij wil gewoon meteen “van deze rotschool af en naar de ... school” (de school voor SBO waar zijn vriendje T op zit).

Schoolverloop: groep 1, 2, (schoolwisseling) 3, 4, 5, (schoolwisseling) 6, 7. Er zijn door het gedrag van A en problemen in de samenwerking school – ouders twee schoolwisselingen geweest. Deze school is A's derde reguliere school. Ouders gescheiden (groep 4), A is enig kind.

Doelen van het overleg:

1. De huidige situatie in kaart brengen: wat gaat goed en wat gaat moeilijk?
2. Doelen voor A en het onderwijs formuleren: wat streven we na?
3. Onderwijsbehoeften van A en ondersteuningsbehoeften school bepalen.
4. Welke onderwijssetting kan aan de onderwijsbehoeften tegemoet komen: regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs (SBO) of speciaal onderwijs (SO)?
5. In kaart brengen van argumenten voor en tegen regulier basisonderwijs, SBO en SO i.v.m. het aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring (TLV).

Aanleiding voor het overleg: A heeft het sinds plaatsing in groep 6 moeilijk op de huidige school. Het lukt de school niet hem het onderwijs te bieden dat hij nodig heeft. Dit ondanks verschillende maatregelen in het verleden en heden:

- Groep 4: diagnostiek en behandeling bij een universitair medisch centrum (kinderpsychiatrie): ouderbegeleiding en medicatie voor A (Concerta).
- Groep 5: psychologisch onderzoek, leerkracht-begeleiding en advies JGGZ.
- Groep 6: dagbehandeling JGGZ en gezinsbehandeling, in de zomervakantie afgerond.
- Ambulante begeleiding vanuit cluster 4 sinds aanvang groep 7.
- Groep 6 en 7: begeleiding vanuit de ondersteuningsgroep van de school.

In de verschillende onderzoeken zijn de volgende classificaties genoemd: hechtingsstoornis, ADHD, ASS en ODD. Momenteel lijkt ASS centraal te staan en is het oppositioneel/opstandige gedrag het gevolg van onvermogen: als A niet aan de verwachtingen van de omgeving kan voldoen, dan gaat hij in verzet¹.

1. De huidige situatie: wat gaat goed en wat gaat moeilijk?

Wat gaat goed?

- A is “een prachtvent”, hij is eigen en heeft leuke eigenschappen.

---

¹ Aanvulling vanuit JGGZ: thuis zijn er geen kenmerken van ODD meer, het probleemgedrag van A was hoogst waarschijnlijk het gevolg van onmacht en valt daarmee onder de ASS

- De werkhouding van A is goed als hij de opdracht aan kan, als deze op zijn niveau ligt én als hij de instructie goed begrepen heeft. Als de leerstof betekenisvol is voor hem, gaat hij ook aan het werk.
- Hij is leergierig, kan meekomen met de leerstof (behalve begrijpend lezen) en heeft ondanks de gedragsproblemen nauwelijks een leerachterstand.
- Zijn intelligentie is gemiddeld (totale IQ rond 105): taalspraak bovengemiddeld (VIQ rond 115), ruimtelijk inzicht gemiddeld (PIQ rond 95) en verwerkingssnelheid gemiddeld (VS rond 99). A is talig en kan één en ander goed verwoorden.
- A is creatief en technisch (hij ontwerpt bijvoorbeeld kleding), hij kan goed schrijven, zijn spreekbeurt over mode was geweldig, hij is sportief en houdt van bewegen en gym.
- Hij heeft positieve interacties met meisjes uit zijn klas.
- Het “nee zeggen” als reactie op een opdracht is inmiddels zo eigen geworden, dat als ouders hem iets vragen te doen (zoals “breng dit even naar de keuken”), hij meteen als een automatisme “nee” zegt. Maar vervolgens doet hij het gewoon als je zijn antwoord negeert (hij brengt het dan naar de keuken).
- De samenwerking tussen school en ouders verloopt, ondanks de gedragsproblemen van A, over het algemeen goed.
- De ouders werken (ondanks hun scheiding) goed samen en zitten wat de aanpak van hun zoon betreft op één lijn.
- Ouders ervaren veel steun van de gezinsbegeleider van de JGGZ. Mede dankzij haar inzet en de betrokkenheid van ouders, gaat het steeds beter met A thuis. De samenwerking tussen de begeleider en ouders is positief, ouders hebben veel vertrouwen in haar.
- Thuis gaat het nu (na een lastige periode) goed met het gedrag van A en de opvoeding.

Wat gaat moeilijk?

- De werkhouding van A is problematisch. Zodra hij vermoedt een opdracht niet aan te kunnen of als hij de instructie niet helemaal goed begrepen heeft, gaat hij in het verzet. Ook onbekende en nieuwe opdrachten zijn moeilijk voor A en leiden tot opstandig gedrag.
- Gedragsproblemen bij overprikkeling of onverwachtse veranderingen.
- Grillig onvoorspelbaar heftig gedrag en plotseling boos worden (zoals gooien met spullen, voor voorbeelden, zie groeidocument).
- A kan moeilijk schakelen en switchen. Dingen moeten voor 100% gaan zoals hij verwacht. Zo niet, dan kan hij de situatie lastig handelen. Hij gaat dan harde geluiden maken, schelden en vloeken.
- Hij heeft geen idee hoe zijn gedrag op anderen overkomt en wat het effect ervan op anderen is. Hij is sociaal niet goed afgestemd op andere kinderen en leerkrachten.
- Hij heeft een zeer negatief zelfbeeld. A heeft het moeilijk met de situatie op school, hij is er verdrietig over. Hij heeft een “klein hartje” en zou zo graag willen dat het wél goed ging. A overschreeuwt zijn onzekerheid en kwetsbaarheid en verhuult deze met opstandig gedrag.
- Hij is onzeker over zijn eigen kunnen en heeft faalangst.

- A voelt zich 'alleen' in de klas sinds medeleerling T. weg is. Met hem had hij een klik, omdat ze beiden 'anders' zijn.
- A ervaart 'anders dan anders' te zijn en ook als zodanig te worden behandeld op school. Zelf zegt hij: "ik heb een sticker op mijn voorhoofd en wordt altijd meteen de klas uitgestuurd". Hij ervaart bij het minste geringste al gecorrigeerd te worden door de leerkracht (terwijl hij dit niet doet bij de andere kinderen, aldus A).
- De relatie tussen de leerkracht en A is negatief gekleurd en blijkt moeilijk te veranderen (conclusie ambulant begeleiding en leerkracht zelf).
- Er is op advies van de ambulant begeleider een strikt stappenplan ingevoerd met stappen en waarschuwingen. Bij stap 5 worden ouders gebeld A op te komen halen. In de afgelopen 4 weken is dit 9 keer gebeurd. Dit plan werkt niet, het leidt tot veel onrust in de klas en tot spanning en strijd bij M. Ouders begrijpen niet waarom ze eergisteren om 14.50 gebeld werden om hem op te halen (school gaat om 15.00 uur uit).
- Is er eenmaal geen 'klik met een leerkracht', dan blijft A hierin hangen. Het lukt de betrokkenen niet dit beeld van A te veranderen.

2. Doelen voor A en het onderwijs

A zit nu in groep 7. In het ontwikkelingsperspectief is de verwachte uitstroom VMBO Theoretisch (Mavo) met de mogelijkheid tot doorgroei naar Havo. Momenteel zijn de leerniveaus:

- Technisch lezen en spelling op Havo – niveau
- Rekenen op VMBO theoretisch - niveau
- Begrijpend lezen op Praktijkonderwijs - niveau. Hier zal hard aan gewerkt moeten worden, dit vak is heel belangrijk in het voortgezet onderwijs.

Om dit uitstroomperspectief te behalen, liggen de doelen – naast een inhaalslag bij begrijpend lezen - vooral op het gebied van de werkhouding, leren leren en gedrag, zoals (zie de verslagen van de ambulante begeleiding):

- A leert om te gaan met de opdrachten en verzoeken van een leerkracht (van "ja maar ..." of "waarom moet ik ..." naar "OK").
- Hij leert aan een opdracht te beginnen, ook als hij deze niet voor 100% aan kan. Hij kan adequaat om hulp vragen aan een andere leerling of leerkracht.
- A leert zijn emoties te reguleren, zoals minder boos worden bij teleurstelling en frustratie.
- Zijn zelfbeeld wordt positiever: hij ziet wat hij wél goed doet, kan en weet.

3. Onderwijsbehoeften A en ondersteuningsbehoeften school

Om zich conform zijn ontwikkelingsperspectief te ontwikkelen, heeft A structureel een 'ASS-aanpak' nodig (in de klas en op het plein):

- Een onderwijsleeromgeving met veel rust, veiligheid, structuur, voorspelbaarheid en begrenzing. Denk hierbij aan "Geef me de vijf": wat ga je doen, waar, met wie, hoe (en waarom)?
- Een kleine groep met rustige kinderen, ook meisjes, want A gaat graag met andere meiden om.

- Een vriendelijke leerkracht die rustig, neutraal en met geduld reageert op A, die de strijd niet aangaat maar weet te vermijden. De leerkracht weet discussie met A te omzeilen. Als er gedragsproblemen zijn, dan blijft de leerkracht 'zakelijk rustig' (reageert dus niet emotioneel). Hij/zij toont begrip en weet dat het gedrag onmacht is en geen onwil: A doet het niet expres, hij doet het zo goed als hij kan.
- De leerkracht moet in staat zijn om strikt doch positief te reageren en met een 'kwinkslag' en humor het gedrag van A om te buigen en zodoende escalatie te voorkomen.
- De relatie leerkracht – leerling is cruciaal: als er een klik is, dan kan A zich veel beter aan afspraken houden dan wanneer er geen klik is.
- Als hij boos is, laat hem dan met rust en vraag vooral niet "waarom doe je zo?". Want dat weet A echt niet en het maakt hem nog bozer. Laat hem rustig ergens 'afkoelen'. Geef hem de kans daar zelf naar toe te gaan wanneer het nodig is (een time-out plek), niet als straf, maar als mogelijkheid om grip op zijn boosheid te krijgen.
- Voor de leerkracht is het de kunst om de balans te vinden tussen 'snel en vroegtijdig herkennen van gedrag dat mogelijk escaleert' en 'het gedrag even negeren, zodat het vanzelf over gaat'. Oftewel tussen 'direct en op tijd ingrijpen' en 'even laten gaan, de boosheid negeren'.
- A heeft heel veel bevestiging en positieve feedback nodig, geef hem daarom gerichte complimenten waarin helder is verwoord wat hij goed doet. Hanteer daarbij de drie stappen van effectieve feedback. Geef de positieve feedback zoveel mogelijk hardop in de klas en de corrigerende feedback zachtjes 1 op 1 (zodat de andere leerlingen het niet horen en er niet door afgeleid worden).
- Hij heeft cognitieve uitdaging nodig: aanbod op niveau VMBO T/Havo voor technisch lezen, spelling en rekenen en extra ondersteuning bij begrijpend lezen (moet op niveau VMBO-T komen).

In de toekomst, als de situatie op de nieuwe school rust heeft gebracht, kan de JGGZ A een faalangst training bieden. A is een "JGGZ-kind", hetgeen betekent dat hij in 2015 gegarandeerd is van zorg vanuit de JGGZ.

4. Welke onderwijssetting kan het beste aan de onderwijsbehoeften van A tegemoet komen: regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs (SBO) of speciaal onderwijs (SO)?

De school geeft aan A "absoluut" niet meer het onderwijs te kunnen bieden dat hij nodig heeft, ook niet met extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband. Ouders geven aan een zeer sterke voorkeur te hebben voor de school voor SBO waar A's vriendje T zit. Zij zijn bevriend met diens ouders en die zijn er zeer tevreden over, evenals T zelf. Daarom worden de argumenten voor en tegen deze SBO besproken, waarbij SBO wordt afgegrensd van regulier onderwijs en een SO cluster 4 school in de regio.

5. Argumenten voor en tegen SBO i.v.m. het aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring (TLV)

Vanwege de sterke voorkeur van ouders voor een bepaalde SBO (gesteund door de gezinsbegeleider van JGGZ) en de grenzen van de huidige school, wordt begonnen met de argumenten voor SBO, ook om overlap in argumenten te voorkomen. Deze worden door de voorzitter genoteerd op het whiteboard.

Argumenten voor SBO:

- Een SBO-setting moet in principe A het onderwijs en de extra ondersteuning structureel kunnen bieden (zie rubriek 3).
- Ouders hebben een zeer sterke voorkeur voor SBO ... Deze school past bij hun zoon, hij kent er al drie leerlingen (T, B en M).
- De gezinsbegeleider van JGGZ is van mening dat SBO beter past dan SO vanwege de andere kinderen. De SO-populatie is te zwaar en zal A's probleemgedrag aanwakken i.p.v. doen afnemen. Er is ook het risico dat hij het probleemgedrag van de andere leerlingen gaat kopiëren. De gezinsbegeleider kent beide scholen en spreekt een sterke voorkeur uit voor SBO. SO is naar haar mening "te zwaar".
- A wil alleen naar "de school van T", alternatieven zijn er voor hem niet.
- In een SBO-setting zijn meer meiden dan in een SO-setting.
- De populatie van een SBO (meer meiden, minder ernstig probleemgedrag dan in SO) past beter bij de sociale behoeften van A dan die van een SO-setting (meer jongens, ernstiger probleemgedrag dan in SO)

Argumenten tegen SBO:

- Mogelijk kan SO cluster 4 A beter bieden wat hij nodig heeft, vanwege de hechttingsproblemen en kenmerken van ASS, ADHD en ODD.
- Vanuit het SO is de overstap naar het VSO (over anderhalf jaar) - indien noodzakelijk - makkelijker te maken dan vanuit het SBO.

Argumenten tegen handhaven regulier onderwijs:

- De grenzen van de school zijn zonder meer bereikt: volgens de intern begeleider, de leerkracht groep 7 en de ambulant begeleider heeft A meer ondersteuning nodig dan deze school kan bieden.
- A is 3 x geschorst en heeft 4 x een time-out gehad. De kans is groot dat dit vaker gaat gebeuren, omdat school geen grip meer op zijn gedrag heeft.
- Binnen de huidige school is de kans kleiner dat hij zijn uitstroomperspectief behaalt dan in het SBO.
- Beide ouders zien dat de huidige school hun zoon niet kan bieden wat hij nodig heeft. Er is sinds groep 6 al zoveel tevergeefs geprobeerd. Ouders waarderen dat zeer, maar zien geen perspectief meer op deze school.
- Een parallelgroep binnen de school is geen optie gezien de samenstelling van deze groep (veel 'zorgleerlingen').
- Overplaatsing naar een andere basisschool is geen optie. Dit zou zijn vierde reguliere school worden. De kans op succes is gering. Het is zeer onwaarschijnlijk dat een andere basisschool A kan bieden wat hij nodig heeft. Bovendien is dit een groot risico in groep 7.
- A voelt zich 'anders dan anders', hij vergelijkt zichzelf met andere kinderen. Dit houdt zijn negatieve zelfbeeld en probleemgedrag in stand.
- Het schoolteam en de meeste leerlingen hebben inmiddels een negatief beeld van A, waardoor het moeilijk is te zien wat hij wél goed doet, hoe hij

- zijn best doet en dat hij het zelf ook niet zo wil. Hij heeft een nieuwe start op een nieuwe school nodig om uit deze neerwaartse spiraal te komen.
- Het vermoeden is dat als hij sociaal-emotioneel beter in zijn vel komt te zitten, de weerstand tegen het schoolse leren afneemt en dat er ruimte ontstaat om aan de basisvakken te werken, ook begrijpend lezen.
  - In een SBO-setting ervaart A niet meer 'anders dan anders te zijn', ze zijn daar allemaal 'anders'.
  - Zijn schoolbeleving is sinds de aanvang van groep 7 zeer negatief. Zelf wil A graag naar een andere school.

Argumenten tegen SO cluster 4:

- Ouders willen absoluut geen cluster 4 onderwijs: "wij zijn daar faliekant tegen". Ze hebben een rondleiding door de betreffende school gehad.
- Zij worden hierin gesteund door de gezinsbegeleider van de JGGZ: ook zij is van mening dat A daar niet past. Bij een TLV voor SO is de kans zeer groot dat ouders dit advies niet opvolgen en dat A thuis komt te zitten.

Argument voor SO: mogelijk kan SO cluster 4 A beter bieden wat hij nodig heeft, vanwege de hechtingsproblemen en kenmerken van ASS, ADHD en ODD.

Conclusie (unaniem): aanvragen TLV SBO. Streven naar plaatsing direct na herfstvakantie.

Afspraken

1. De ambulant begeleider bespreekt met de leerkracht de aanpak tot de herfstvakantie: uitdaging en druk blijven uitoefenen (anders "stopt hij helemaal met leren"), maar het stappenplan niet meer zo strikt hanteren (je mag bepaalde dingen best even laten gaan, zoals kletsen met een ander kind). Doel hiervan is rust te creëren en escalaties te voorkomen.
2. A blijft in de ondersteuningsgroep, als het te druk/onrustig wordt in de klas, mag hij daar (alleen, zonder begeleiding) ook gaan werken. Hij krijgt daar dan een eigen werkplek.
3. A maakt geen boekbespreking (dit gaat tot onnodig veel stress en verzet leiden).
4. De intern begeleider maakt een verslag van het overleg en mailt dit naar de trajectbegeleider. Dan gaat het verslag naar de ouders en na hun toestemming naar de andere deelnemers aan het overleg. Het verslag wordt opgenomen in het groeidocument, als onderbouwing voor SBO.
5. We werken toe naar een goede afronding en plezierig afscheid bij de huidige school en een goede overgang naar het SBO.
6. Voor de herfstvakantie zal A twee keer oefenen in zijn nieuwe klas, zodat hij alvast kan wennen en gerust de herfstvakantie in kan.
7. Ouders informeren A zodra de overstap zeker is. De boodschap is in de trant van "deze gewone school lukt het niet meer om jou te helpen. We denken dat de speciale school ... dat wel kan".

Follow up: na drie maanden gaat het goed met A op de SBO, zowel qua leren als qua gedrag. De samenwerking school – ouders verloopt eveneens constructief.